

V. J. HAUNER:

Vojevůdce Ludendorff.

(Pokračování.)

IV. Jarní ofensivy r. 1916.

O vánocích r. 1915 chef generálního štábu německého v. Falkenhayn vypracoval pro císaře memorandum, jehož hlavní body byly tyto:

Francie je vojensky i hospodářsky téměř úplně vysílena. Rusko není sice zcela zdoláno, ale jeho ofensivní síla je zlomena. Srbské vojsko je zničeno. Itálie nahlíží, že se jí v dohledné době nepodaří uskutečnit lupičské plány, a bude ráda, podaří-li se jí dobrodružství nějak slušně likvidovati. Zbývá tedy Anglie. Anglie působí ohromným tlakem na spojence a dosud nemá chuti skončiti válku. To je vidět ze všeobecné branné povinnosti, již právě zavádí. Nahlíží však, že Německa vojensky neporazí, a proto zakládá svůj postup na strategii unavovací. Má stále víru, že Německo srazí na kolena. Jde tedy o to, vzítí jí tuto důvěru. Prvním prostředkem bylo by zasáhnouti Anglii na pevnině, především v Evropě. Vhodné místo bylo by ve

Flandrech, severně neb jižně od Loretské výšiny. Tam bylo by však třeba zasaditi asi 30 divisí. Nemůžeme takového počtu shromáždit na jednom místě své fronty. I kdybychom odevsad sebrali všechno volné, neshromáždíme více než 25 neb 26 divisí — ale pak zůstane celá naše fronta bez rezerv. Nadto hromadné snahy o průlom, jak ukázaly dohodové pokusy, nemají naděje na úspěch proti nepříteli morálně neporušenému, dobře vyzbrojenému a číselně nepříliš slabšímu. Cílem naším musilo by býti zahnutí Angličany z Francie a Francouze za Sommu. K tomu však není sil a nových formací nelze pro ten okamžik postavit; nebylo by ani dostatečně vyškolených vůdců. Nelze tedy Anglie na pevnině v Evropě porazit, a totéž ve zvětšené míře ještě platí také pro Asii.

Anglii na nejvlastnější půdě poškoditi lze jen válkou námořní. Neboť na moři a v obchodu je její slabá stránka. Dosáhnouti toho lze vojensky válkou ponorkovou a hospodářsky tím, že Německo spojí se pevně nejen se spojenci, nýbrž se všemi neutrály, kteří nejsou ještě Anglii spoutáni. Tato věc však nepatří do tohoto pojednání, její řešení přísluší politice.

Ponorková válka je však válečným prostředkem. Dokáže-li, že Anglie roku 1916 bude vyhladověna, je dlužno jí užití, třeba měla v zápětí roztržku s Amerikou. Ale má to jeden háček. Co když se marina v té věci mylí? Nemáme v tom dostatečných zkušeností, a ty, jež máme, nejsou zrovna povzbuzující. Nicméně máme právo užití jí bezohledně. Vzdáti se jí, snad k vůli Americe, znamenalo by dáti z ruky jistý zisk ze strachu před těžkou sice, ale toliko možnou nevýhodou.

Anglickými zbraněmi jsou však také vojska francouzská, ruská a italská. Možno tedy také otupiti tyto zbraně. Rakousko-Uhersko naléhá na zúčtování s Itálií. Na to nelze přistoupit. Neboť tím Anglie nebude vážně poškozena. Vždyť vojenské výkony italské jsou nepatrné. Je lépe ponechati Itálii vnitřnímu rozkladu, jenž brzy jí znemožní další aktivní účast ve válce. Podobně platí i o Rusku. Ostatně je nám nemožno do dubna zahájití rozhodnou ofensivu při stavu tamějších cest. Zbývá tedy Francie. Francouzskému národu je třeba dokázat, že nesmí již ničeho od vojny očekávat. Na francouzské frontě jsou místa, jichž uhájití bude stát Francii posledního muže. Učiní-li tak, vykrváčí, nechť dosáhneme cíle své ofensivy, čili nic. Neučiní-li tak, bude náš úspěch mítí ve Francii ohromný morální význam. Cíle, o něž by tu hlavně šlo, jsou Belfort a Verdun. Strategicky sluší dáti přednost Verdunu.

Cituji schvalně tyto úvahy z knihy Falkenhaynovy, aby bylo patrné, jak v Německu nazírali na všeobecnou vojenskou situaci. Bezohledná ponorková válka byla tedy už na konci r. 1915 požadována. Jestliže k ní nedošlo, není vinou vojáků, nýbrž kancléřovou, jenž se vyslovil pro odklad aspoň až do dubna, aby mohl ještě učinit pokus získati Ameriku. Chef admirálního štábu, adm. v. Holtzendorff, podporoval jej tvrdě, že krátký odklad nemůže věci uškodit a že bude pak aspoň více ponorek hotových. Ale brzy potom ukázal případ lodi „Sussex“, jež byla torpedována, že Amerika nedá se pohnouti ke změně smýšlení. Falkenhayn žádal znovu, aby byla ponorková válka zahájena, tím spíše, že Holtzendorff považoval ji za jediný možný způsob německého válčení na moři. Neboť při anglické námořní převaze nechtě obětovati loďstva, aby neztratilo Německo na konec panství i nad Baltickým mořem, kterého nutně potřebovalo, aby mohlo dovážet švédskou rudu. Falkenhayn soudí, že názor admirality byl správný, a stojí v té věci proti Tirpitzovi, jenž ve svých Vzpomínkách tvrdí, že byl pro jinou strategii.^{*)} Falkenhayn připouští, že bitva u Skagerraku byla německou porážkou a že tedy pasivní strategie německé mariny byla správná.

Jestliže však byla, byla tím správnější vyčkávací strategie mariny britské. Ludendorff Anglii vytýká, že nevyutila si rozhodnutí velikou námořní bitvou,

^{*)} Alfred v. Tirpitz: *Erinnerungen*. Leipzig, Köhler 1919, p. 311 násl.

že nenapadla německého pobřeží atd. Práví poněkud posměšně: „Anglie vyhýbala se bitvě. Zachovávala své loďstvo z důvodů politických“. Ale ukazuje tím pouze, že pro námořní strategii a tedy pro celkovou strategii Velké Británie nemá pravého pochopení. Ludendorff, a to uvidíme ještě dále, je více taktik než strateg. Jako strateg přísahá pouze na jednu formulku: Na ničivou strategii po vzoru Clausewitzově, Moltkeově a Schlieffenově. Ale zapomíná, že, co bylo možno za Napoléona a Nelsona, není možno vždycky. Světová válka ukázala, že strategie ničivá není jedinou možnou formou boje. To platí na pevnině i na moři. Ludendorff opakuje prostě to, co bylo už za války Anglii vytýkáno, hlavně v časopisech říšských. Tehdy mluvilo se o deficitu nebo bankrotu oceanismu. Tím mělo být řečeno, že Anglie nevyužila do krajnosti všeho, co jí skýtalo její výlučně námořní postavení. Ale v tom byl veliký omyl. Co bylo možno za doby Blakea a Nelsona, kdy anglické bitevní lodi vedly válku v pobřežních vodách svých protivníků, není možno dnes za doby ponorek. Anglie zcela rozumně neriskovala svých dreadnoughtů na německém pobřeží. Že přes to provedla úplnou blokádu Německa a naprostou kontrolu obchodu neutrálu, ukázal výsledek války až příliš drasticky: Německo bylo skutečně vyhladověno. Ale ani o tom Ludendorff nemá správného mínění; vytýká na př. Anglii, že prohlásila Severní moře za válečné pásmo, aby Německo blokovala, ač to nebyl postup právoplatný, neboť Východního moře uzavřít nemohla — jakoby blokáda se musila vztahovati na všechna moře! A že prohlášení Severního moře za válečné pásmo a tedy anglické právo prohlídky lodí bylo za daných poměrů rovno blokadě, a že tato blokáda byla vskutku efektivní: o tom dnes po válce nemůže být myslím sporu. Anglická námořní strategie vedla bez velkého nebezpečství k cíli — byla tedy rozumná a dobrá. Neboť o hodnotě strategie rozhoduje jen výsledek.

O verdunské ofenzivě, jež počala se 21. února 1916, zmínil jsem se již na konci předešlé kapitoly. Její přímý důsledek byl, že Rusové zahájili „odlehčující“ ofenzivu v březnu.

Ruský plán byl tento: Odříznout severní německé křídlo ve směru na Kovno, otřásti jím nad to útoky frontálními a vrhnout je pak na pobřeží severně Němnu. Plán tedy velikorysý, který byl by zničil obě severní německé armády a přivedl Rusy opět do Východních Prus. Hlavní ruské útoky byly zahájeny 18. března mezi Višněvským a Naročským jezerem, obkročmo na dráze Sventzjany-Postavy a jihozápadně od Dvinsku.

Rusové zejména proti X. armádě německé měli velikou přesilu; doba od 18. do 21. března byla pro Němce kritická. Nebylo možno ze západu dostat posil, poněvadž útok na Verdun byl ještě v plném proudu a francouzská obrana byla velmi aktivní. Byly tedy německé východní sbory v této bitvě, která na ruské frontě byla první velikou bitvou obrannou s německé strany, odkázány pouze na sebe. Na konec však mužstvo nejstarších i nejmladších ročníků zůstalo vítězem nad hromadnou taktikou špatně vycvičených ruských vojáků. Tehdy německá armáda byla ještě pevně stmelena, její mužstvo dobře vycvičeno a nadáno dostatečným počtem dobrých důstojníků. Ruský útok, jak Ludendorff to charakterisuje, udusil se doslovně v „bahně a krvi“. Dne 28. dubna X. armáda (Eichhorn) přikročila k protiútoku na frontě mezi Višněvským a Naročským jezerem. Byl to první větší útok na východě, kde užito bylo dělostřelecké hromadné taktiky (Massentaktik) jako činěno bylo na západě. Gorlice byla jen slabou přehrou tohoto využití děl, dusivých plynů, minometů a pod. Protiútok setkal se se zdarem. Jediný úspěch Rusů u Naročského jezera byl jim opět vzat. Tehdy už bylo patrné, že proti takticky vyškolené německé armádě tyto improvizované ruské armády nesvedou ničeho. A přece měli Rusové severně od Pripjeti přes 1½ milionu mužů, kdežto Němci jen asi 600.000!

Tato nezdařilá ruská ofensiva naplnila německé vůdce i vojáky důvěrou. Snad to bylo jednou z příčin, že německé vrchní velení svolilo, aby Rakousko-Uhersko se pokusilo v květnu prorazit v Tyrolsku na planinu Sedmi obcí a proniknouti v zádech italské armády do Pádské nížiny, aby odlehčilo sošské frontě. Ale tyrolská ofensiva se nezdařila a zatím co rakouské pluky byly poutány u Arsiera a Asiaga jakož i na Soči, a zatím co ve Francii Joffre připravoval na Sommě novou velkolepou ofensivu, byla v červnu ruská fronta znenadání znovu napadena. Generál Brusilov, jenž byl jmenován skupinovým velitelem celé fronty od Styru ke Dněstru, započal říznou ofensivu dne 4. června v Haliči, jež byla pak provázena dalšími ruskými útoky u Lucku, na Baranoviče, později na Smorgoň a u Rigy. Německé i rakousko-uherské vrchní velení bylo přesvědčeno, že Rusové po nezdaru své severní ofensivy nepodniknou nyní ničeho, leda že by vojsko zcela přeskupili. Ale každé přeskupení podél fronty, jež byla strnulá již od podzimka, domnívali se místní vůdcové, znalí všech detailů fronty, zpozorovati již 4—6 neděl dříve, než by ofensiva byla zahájena.

Tím více tedy překvapilo, že německé nejvyšší vedení bylo dne 5. června vyburcováno depeší, v níž c. a k. vrchní velení nalehavě žádalo o pomoc. Den před tím byla totiž rakouská armáda od Kolki na Styru až k rumunským hranicím napadena takovou silou, že téměř nikde útoku neodolala. Nejhůře bylo ve směru na Luck; rakouská armáda, již tam velel Josef Ferdinand, byla hladce proražena a téměř zničena na frontě asi 50 km. Rusové pronikli přes 50 km na západ. Podobně severně Dněstru Pflanzler-Baltin utrpěl rozhodnou porážku tak, že divě ustupoval k Nadworně a Kolomyji. Lépe dařilo se II. armádě v prostoru u Tarnopolu a Brodů a skoro úplně udržel se Linsingen na Strypě. Fronta u Lucku byla vržena přes Kisjelin a Gorochov. Pflanzler po průlomu u Sňatynu byl nucen vyklidit celou Bukovinu. Počet zajatců byl veliký, dohromady rakousko-uherské ztráty činily přes 200.000 m. Ludendorff, jenž už dříve snažil se na východní frontě o jednotné (t. j. německé) velení, k čemuž Rakousko-Uhersko nechtělo přivolit z důvodů prestiže, dosáhl konečně toho, že celé velení bylo rozděleno na dvě části: Hindenburg obdržel všechny armády od severu až ke Lvovu, kdežto fronta jižně od Lvova, tedy jižní armáda a VII. c. a k. armáda, byla podřízena arcivévodu Karlovi. Josef Ferdinand zbaven velení a Linsingen jmenován velitelem střední skupiny na Styru; místo něho jižní armádu převzal hr. Bothmer. Bothmer odrazil ruské útoky na linii Tarnopol-Zborov, nicméně v důsledku porážky Pflanzlerovy musil i on ustoupit počátkem července z Bučače na Koropiec a Zlatou Lipu, později až na Gnilou Lipu.

Dne 13. června Rusové napadli Woyrsche u Gorodišče a Baranovičů, byli však odrazeni. Naproti tomu rakouská vojska byla zase proražena na několika místech severně Lucku na Styru. Linsingen musil vzít levé křídlo své skupiny (gen. Gerok) až za Stochod a oddíl gen. Gronau, patřící k vojskové skupině Leopolda Bavorského, byl nucen ustoupit taktéž za Stochod.

To bylo 7. července. O devět dní později Rusové zaútočili znovu od Rigy na Mitavu a získali s počátku půdy.

Byla to jedna z největších krisí na východě. Reserv nebylo; rakousko-uherská armáda ztratila veškerou sebedůvěru, mimo to byla zdecimována, bylo nutno bít se s tím, co bylo zrovna na místě po ruce. *A k tomu na západě zuřila od 24. června bitva sommská a sošská fronta byla stále a stále napadána Italy.* Dne 27. července padly Brody. Příštího dne počal útok u Stochodu a trval do 1. srpna. Byl odražen jen s největší námahou. Celá fronta byla tak slabá, že jediná reserva na prostoru 1000 km širokém byla jedna zesílená brigáda kavalérie! Ta musila být dána rakouské armádě, jež byla v zoufalém stavu. Turecký XV. sbor, jenž byl povolán na pomoc, byl rovněž řízen do Haliče, k jižní německé armádě. Konečně bylo možno

doma sestaviti 3 nové divise, z nichž jedna opět přidělena Rakousku-Uhersku. Snahou Ludendorffovou bylo upevnit frontu tím, že všude do rakouských armád zařadil německé oddíly, aby jim byly oporou a vycvičily je v boji podle moderních pravidel, zejména docházející nové pochodové prapory. Dne 8.—10. srpna byly sice odrazeny nové útoky Rusů na Linsingena a na pravé křídlo Gronauovo, hlavně ve směru severně a severovýchodně od Kovelu, ale Rusové se přece jen usadili za Stochodem. Právě křídlo rakousko-uherské II. armády (Böhm-Ermolli) bylo proraženo u Zalošce; frontu bylo třeba vzít na Zborov. Tím také levé křídlo Bothmerovo bylo nuceno couvnout a Rusové vzali Stanislav i Nadvornou.

Dne 27. srpna Rumunsko vypovědělo Rakousko-Uhersku válku. „Situace byla nejvyšší napiata. Naše veliká obranná válka stala se nyní ryzí válkou obhajovací.“

Dne 28. srpna Hindenburg a Ludendorff byli povoláni k císaři do Plessu a následujícího dne *Hindenburg jmenován chefem generálního štábu a Ludendorff jeho prvním generálním ubytovatelem.* Falkenhayn propuštěn a na svoje přání stal se velitelem armády proti Rumunsku.

Následek těchto změn bylo nové seskupení armád a nová úprava velení na Východě. Německé vrchní velitelství na ruské frontě převzal po Hindenburgovi princ Leopold Bavorský. Velení to zahrnovalo tyto armády od severu k jihu: Předně skupinu Eichhornovu, od Rigy až ke Gorodišči, jež obsahovala armádu VIII. (Otto v. Below), armádní oddíl Scholtzův, X. armádu, původně Eichhornovu a armádu XII. (Fabeck). Dále byla skupina, již převzal Woysch po Ludvíku Bavorském a jež sáhala až na dolní Stochod zahrnující armádní oddíly Schefferův, Woyschův a Gronauův; oddíly ty většinou se skládaly z dřívější IX. armády. Další skupina byla Linsingenova, sáhající až k hranicím Haliče severně od Sokalu a dělící se na oddíly Gerokův, Bernhardiho, IV. c. a k. armádu, oddíl Marwitzův a Litzmannův. Původně k ní patřila také I. c. a k. armáda (Arz). Následovala vojsková skupina Böhm-Ermolliho protíhající se až k městu Haliči a obsahující II. c. a k. armádu, Jižní armádu německou (Bothmer) a XII. — později přezvanou III. — rakouskou armádu (Köves). Konečně až ke hranicím Rumunska táhla se skupina arc. Karla, skládající se z rakousko-uherských armád VII. (Pflanzer-Baltin) a později I. (Arz); za rumunské kampaně pak též z IX. německé armády (Falkenhayn).

Vedle toho, jak uvidíme hned, utvořena nová, Dunajská armáda pod Mackensenem, jež byla však podřízena německému vrchnímu východnímu velení.

V. Rumunské tažení v zimě 1916—17.

Vstupem Rumunska do války změnila se velmi podstatně všeobecná situace ústředních mocností. Nepřátelům jejich přibýlo 750.000 m. svěžího vojska. Dohoda měla celkem ve frontě na 10.000.000 mužů, ústřední velmoci asi 6.000.000 m. Dohoda snažila se zasadit protivníku ránu na západě, kde pokračovala v Sommské bitvě, v Itálii, v Makedonii, jižně od Pripjeti a nyní i v Sedmihradsku a v Dobrudži. Také v Asii vyvíjela zvýšenou činnost. Většina mužského výkvětu Německa a Rakousko-Uherska byla již spotřebována, důstojníci z velké části odpočívali už pod zemí. Rakouská říše žádala stále od Německa výpomoci nejen vojenské, nýbrž i hospodářské, potravin, uhlí, železničního materiálu atd. Technicky Dohoda získala už předskok, to ukázala Sommská bitva. Přes to, že Rakousko-Uhersko rozšířilo brannou povinnost na 55. rok věku a Turecko na 50., nebylo s dostatek mužstva.

Dne 30. srpna na konferenci u císaře jednalo se znovu o neomezené ponorkové válce. Vojáci byli pro to, aby už konečně začala. Ale kancléř měl nové námítky: tentokrát ne Ameriku, nýbrž Dánsko a Nizozemí. „Začneme-li neomezenou ponorkovou válku, poštveme si na krk tyto dva státy a to ihned. Je to možno vojensky zodpovídati?“ — Nebylo to možno.

Německo bylo vojensky tak vyčerpáno, že proti malým armádám dánské a holandské nebylo by mohlo postavit takřka jediného praporu. Vpád těchto dvou armád do Německa byl by mu zadal smrtící ránu. Proto vojáci sklonili se před důvody politikovými. Na venek situace Německa nevyhlížela zle: defensivně mělo všude úspěchy, jako i Rakousko-Uhersko odrážející italské útoky. Ale široké vrstvy netušily, s jakou obavou dívají se vojáci na politickou situaci. Anglie byla si toho dobře vědoma, proto stále ponoukala Dánsko i Holandsko k válce. Ale oba ty státy, jež mohly rozhodnout světové zápolení již na podzim 1916 a ušetřit tak svět nezměrné bídy, jež vznikla pak jako následek války prodlužované do vysilení, nechťely riskovat ničeho. Bylo jim milejší bráti tučné zisky z dodávek ústředním velmocem.

Vedle toho Verdun stál Němce mnoho obětí. Falkenhayn si sice libuje, že u Verdunu bylo zasaženo a rozbito 90 francouzských divísi a německé ztráty že činily jen asi třetinu, ale Ludendorff příznává, že Německo se Verdunem vyčerpalo. Jakmile Němci přišli do jámového pole, nesvedli už ničeho, a velení následkem těchto neúspěchů nebylo už s celou myslí při útoku. Korunní princ, jehož armáda trpěla nejvíc, žádal už delší dobu, by útok byl zastaven. Sommská bitva sice nebyla pronikavým úspěchem Dohody přes její velikou přesilu na zemi i ve vzduchu — Falkenhayn uvádí číslce: 3,840.000 m. proti 2,260.000 m. — ale přece Němce hrozné vysílila. Německá zákopová taktika, jak praví Ludendorff, tehdy byla falešná. První zákopy byly vždy příliš hustě obsazeny. Při záhubné palbě obránci musili do zákrytů a nežli z nich při zteči vylezli, byli Francouzi a Angličané již v zákopu. Tím Němci ztráceli mnoho válečného náradí i zajatců. Nedostatek dělostřelectva nutil divise, jež odcházely do zápolí na zotavenou, aby přenechávaly svá děla těm, jež je přišly vystřídat; dělostřelectvo nemohlo tedy za frontou cvičit a děla se rychle opotřebovávala. Střeliva bylo stále méně. Na Východě bylo lze vždy vystačit se střelivem, jež bylo po ruce, na Západě nebyl ho téměř nikdy dostatek. Ludendorff přišel na Západ musil se sám ujmouti přidělu střeliva a rozdělovat denně muniční vlaky armádám, jež jich nejvíc potřebovaly.

Stav rakousko-uherské armády byl žalostný. Ztratila Asiago, Arsiero a jiné zisky z jara a posléze v VI. Sočské bitvě i Gorici. Conrad prohlásil, že armáda bude nadále držet hranici, jako ji držela už 1¼ roku, více však že nemůže slíbit.

Strategická situace změnila se vstupem Rumunska do války takto: Dosud pravé křídlo rakouské fronty bylo chráněno před ruským obchvatem Bukovinskými Karpatami. Nyní rozšířila se fronta až k Dunaji; obchvat mohl být snadno proveden rumunskou armádou, jež by byla vnikla do Sedmihrad-ska, kde prozatím nestály žádné síly ústředních velmocí. Ržava, Sibiň, Brašov a Petrošeň byly vskutku již koncem srpna obsazeny Rumuny, kteří se zmoc-nili průsmyků téměř bez výstřelu.

Vrchní velení ovšem předvíдалo rumunskou kampaň. Ale dobrá rada byla tu drahá. Počátkem srpna nebylo ještě žádného plánu pro případ války. Kdyby Rumuni byli vnikli do Sedmihradu s velikými silami a postupovali nepřetržitě, byla Karlova skupina nutně obchvácena na pravém boku a otevřená cesta do Uher jakož i ke komunikacím německých armád, vedoucím na Balkán. Tomu bylo třeba zabránit. Falkenhayn vypracoval tedy tento plán: Nástup spojeneckých armád provede se v Sedmihradsku, někde na Maroši v okolí Mároš Vašárhely a hlavní útok na Rumunsko, jež je třeba porazit v rovině, půjde z Bulharska armádou Mackensenovou, která překročí Dunaj. Conrad souhlasil s tímto plánem chtěje zachránit Sedmihradsko před boji, jež by se v něm jinak byly musily odehrát, kdyby hlavní rumunské armády byly vstoupily do Uher. On i Falkenhayn se domnívali, že Rumuni ihned ustoupí, bude-li jejich hlavní město ohroženo. Jenže věc měla i rub.

Kdo ručil za to, že Rumuni, držíce průsmyky, nepřevědou celou svou armádu do nížiny valašské, v níž mohli libovolně operovati, a nenapadnou přesilou slabou Mackensenovu armádu, která se skládala ze smíšeného německého oddílu, jedné bulharské a jedné turecké pěchotní divise, staré bulharské domobrany, německého těžkého dělostřelectva a c. a k. dunajské flotily? Tím spíše, že Rusové připravovali kooperaci svých armád s Rumuny v Dobrudži. Vtrhnutím Rusů a Rumunů do Dobrudže byl Mackensen přímo napaden; přešel-li zatím Dunaj, byl v situaci ještě horší: byl odráznut.

Ludendorff dostav se k velení, neschválil tedy plán Falkenhaynova a nahradil jej jiným: Mackensenovi nařizeno, aby napřed vtrhl do Dobrudže a nepřecházel dříve Dunaje, dokud operace proti rumunským armádám v Karpatech dosti nepokročí. Zůstal tedy Mackensen chráněn Dunajem a přece stále ohrožoval levé rumunské křídlo, jež ztratilo tím plnou volnost v pohybu. Později se ovšem ukázalo, že statisícová ruská armáda Ivanovova, jež měla Dobrudži postoupit na jih do Bulharska, byla jen humbugem: skládala se pouze ze 2—3 rusko-rumunských divisí a t. zv. slovanské divise Hadžičovy, sestavené hlavně ze Srbů a československých zajatců v Srbsku propuštěných; Mackensen mohl se s ní tedy směle měřit. Ludendorff zasadil se nyní o to, aby konečně ústřední mocnosti dostaly společné vedení války, společnou strategii a aby i taktika u obou byla zestejněna. To se mu nyní podařilo. Od této chvíle je Ludendorff resp. Hindenburg zodpověden za vedení války ústředních mocností, dělá všeobecné dispoice pro všechny armády. Ovšem při praktickém provádění bylo vždy třeba se dohodovat se spojenci: Tak nebylo lze nikdy nařídít Rakousku-Uhersku, aby na italské frontě ponechalo jen ten počet divisí, který nejvyšší německé velení uznávalo za dostatečný. Na západní frontě a na východní až k Dobrudže měl vrchní velení maršálek Hindenburg; pod c. a k. vrchním velitelstvím v Těšíně byla však fronta arcivévody Karla a sedmihradská. Italská a albanická fronta byly přímo podřízeny Conradovi. Hindenburgovi jako chefu generálního štábu byli na roven postaveni: chef admirálního štábu, jenerální guvernéri v Bruselu a ve Varšavě, vojenská ministerstva pruské, bavorské, saské a württenberské, chef vojenského kabinetu císařova a říšský kancléř, který však podle ústavy byl zodpověden za celou politiku, tedy do jisté míry i za vedení války a tím vlastně nadřízen generálnímu štábu. Koloniální vojska (v Africe) byla podřízena ministru kolonií. Z množství souřaděných úřadů vyplývá samo, že celý ten aparát byl velmi těžkopádný a že všechny rozpory v nazírání na politicko-vojenskou situaci musily vést ke třenicím mezi politickými a vojenskými chefy.

Tak měly se věci začátkem září 1916. Vojenská situace pro střední mocnosti byla povážlivá. Sommská bitva obnovena po vstupu Rumunska do války se zvětšenou prudkostí; Francouzi a Angličané dobyli v září Berny, Deniécourtu, Rancourtu, Morvalu, Guédecourtu, Comblesu, Thiepvalu. Italové zahájili 14. září novou (VII.) Sočskou bitvu, v níž však je Rakušané zarazili. Na makedonské frontě byli Bulhaři zatlačeni u Floriny a německá XI. armáda musila se omezit na to, držeti, co se dalo. Otto v. Below byl jmenován skupinovým velitelem ve Skoplji a podřízena mu celá makedonská fronta. Také Rusové nezháleli. Koncem srpna a začátkem září útočili v Haliči tak silně, že Bothmer musil za Narajovku a Rakušané byli nuceni couvnouti hloub do Tatarského průsmyku a do Bukoviny. Tři divise, jež právě přicházely ze západní fronty, musil Ludendorff — s největším odporem — přikázati c. a k. armádě (II. a Karlově). Pak se teprve rakouská fronta upevnila.

Kdyby Rumuni byli měli strategický plán vypracovaný na základě nějaké širší koncepce, nebyl by se zdařil německý (Falkenhaynův) nástup na Maroš. Ale rumunské armády, místo aby co nejrychleji obsadily Sedmihrady, znemožnily

Falkenhaynův nástup a odřízly Mackensena od komunikací, pohybovaly se v horách jako hlemýždi. Jejich cílem mělo být rychlým postupem v Uhrách dostat se v zad Pflanzera-Baltina a přinutit ho tím, aby vyklidil průsmyky; pak by Rusové byli měli volnou cestu. Ale Rusové místo, aby se byli tlačili za Rumuny Multanskem a z jihu, bili z východu do karpatských hřebenů, kterých nikdy pak nepřekročili! Nebylo kooperace obou armád ani při vpádu do Uher, ani v Dobrudži. Rumuni přešli Karpaty dvěma armádami: 1. armáda průsmkem Červené věže na Sibiň, 2. armáda přes Fogaráš na Agnethlen. Falkenhaynovi nařizeno porazit 1. armádu dříve na hlavu, než 2. armáda postoupí mu v týl.

To se vskutku podařilo, mezi 26.—28. zářím hlavně obchvatem alpského sboru německého, jenž obešel Rumuny až k průsmku Červené věže. Porazená 1. armáda tlačena pak přes hranici, a Falkenhayn, pokračuje v postupu na východ pod řekou Altem, porazil 2. armádu jižně Fogaraše a zatlačil ji přes les Duchů a Brašov na Campulung, Sinaiu a Buzeu. Mackensen měl rovněž úspěchy dobyt Tutakan, kde se vzdaly 2 rumunské divise, Silistrie a Dobriče (4.—9. září). Nepřátelské postavení v čáře Oltina-Kara Omer bylo tím proraženo a nepřítel měl být zatlačen k moři, ale liknavosti III. bulharské armády nepřítel odtáhl v pořádku. Postavil se pak v Dobrudži v nové posici: Rasova-Cobadinu-Tuzla. K další ofenzivě byl Mackensen slab. Žádal o novou divisi z domova, ale nebylo lze mu ji ihned přirknouti. A tak jedině co zmohl, bylo, přinutit Rumuny, již přešli v jeho zádech Dunaj u Rahova (1. X.), aby ustoupili zase na severní břeh.

Ale rumunská armáda daleko dosud nebyla poražena, spojenci dosud nepřekročili hor a Mackensen uvízl nyní v Dobrudži. A přece bylo třeba Rumunsko úplně porazit, chtěly-li ústřední mocnosti získat rumunské obilí a rumunský petrolej, jež obé se nalézalo ve valašské rovině, do níž dosud nesestoupily.

Rada byla drahá. Žádná operace, ani horami, ani přes Dunaj, nedala se provést bez posil a těch nebylo. C. a k. I. armáda a IX. německá armáda octly se nyní v horách jaksi na písčíně. Nejlepší plán byl by býval operovat s oběma křídly najednou: Mackensena dirigovat podél Dunaje na Galac a Karla přes hory a Sereth Multanskem taktéž na Galac. Tím by 3 rumunské armády stojící mezi horami a Dunajem byly bývaly sevřeny. Ale k tomu bylo třeba více posil, než 217. divisi, kterou Mackensen konečně dostal. Bylo tedy nutno pozměnit plán v méně velkolepý: Karel měl zůstat nehybný, Falkenhayn přejít hory a sestoupit do valašské nížiny, Mackensen s pomocí jmenované divise porazit nepřitele v Dobrudži, přejít pak s částí armády Dunaj a spojit se s Falkenhaynem ve Valašsku. Tím by ne sice všechny, ale aspoň část rumunských sil byla obchváčena. Poněvadž přechod Dunaje byl snazší, než přechod hor, musil Mackensen čekat, až jak pochodí Falkenhayn v horách. Šlo nyní jen o to, kde vzít potřebné posily. Na západě byla ještě koncem října Sommská bitva v plné prudkosti; ještě v polovici listopadu Angličan útočil s úspěchem na říce Ancere. Jediný německý úspěch na západě byl u Maisonette Ferme (29. října). U Verdunu Němci ztratili téměř všechn svůj dřívější zisk, dne 1. listopadu i tvrz Vaux. Několik německých divisí vzalo při tom za své. V polovici prosince pak ztratili ještě zbytek vybojovaného terainu. Ze západu nebylo lze tedy čekat posil, pouze 7. divise jízdy byla odvolána z Belgie. Na makedonské frontě bojovalo rovněž nešťastně. Dne 18. listopadu Srbové, jejichž vojsko bylo Dohodou znovu zorganizováno a vybaveno, dobudou Bitolje. Bulhaři nejen že nechtěli pro rumunskou kampaň poskytnout posil, nýbrž naopak vyžádali si ještě, aby jim byly půjčeny 3—4 střelecké prapory. Zbývala tedy ruská fronta. Rusové sice útočili také západně od Lucku (Pustomyty-Zaturczy) a na Nara-jovce, ale německé protiútoky podniknuté 9. listopadu novou methodou

převzatou ze západu, připravily je o to, co získali. Obě strany na konec byly vysíleny.

Ludendorff se tedy rozhodl „se zavřenýma očima“ jak praví, ubrati přece něco na východě, aby posílil rumunskou frontu. Princ Ludvík musil vydati 2—3 pěchotní a 2 jezdecké divise. Tyto s 217. divisi a 7. divisi jízdy, výše jmenovanými, tvořily tedy nutné posily, jedině, jež bylo lze sehnati. Zda dostačí, nebylo jisto. Nevědělo se, kolik vojska Rusové pošlou do Rumunska. A v každém případě bylo třeba nového nástupu.

K nástupu tomuto došlo koncem října a počátkem listopadu. Mackensen, když překonány byly nekonečné transportní obtíže, obdržel potřebné posily a 19. října mohl znovu zahájit operace úderem 217. divise na Topraisar. Po třech dnech zdařilo se mu prolomit nepřitele; 23. již obsazena Konstantza, s velikými petrolejovými zásobami, a brzy pak i Černá Voda. Pak Němci se okopali na severu Dobrudže a hlavní část Mackensenovy armády vedena zpět k Rusčuku a Svistovu, kde měl být proveden přechod Dunaje.

Ale napřed musil Falkenhayn dostat se přes Karpaty. Jeho pohyb měl být provázen pohybem pravého křídla Karlova, aby oba tlačili a poutali rumunské armády v horách. Ale armáda Arzova seděla v horách severně od Campulungu a nemohla ku předu. Bylo možno tedy posunouti jen Falkenhayna. Ovšem, že se tím operace stala méně působivou. Ludendorff jako obvykle volí opět cestu takticky snažší, třeba skýtala méně strategických výhod. Strategicky výhodnější bylo by bývalo proniknout průsmykem Červené věže, poněvadž obchvat rumunských armád byl by se tím stal hlubším. Ale Ludendorff rozhodl se proniknout pasy Vulkánským a Szurduckým, kde stál Falkenhayn. Ovšem postup Vulkánským průsmykem na Crajovu mohl 1. rumunskou armádu jen zatlačit, ne obchvátit.

Operační dispoziice byla taková: Falkenhayn (IX. německá armáda) měl proti sobě 1. rumunskou armádu v průsmycích jmenovaných; 2. rumunská armáda stála u Brašova; rumunská Severní armáda stála proti Arzovi (I. c. a k. armáda) u Gorgenyského pohoří v Uhrách frontou v pravém úhlu k oběma předchozím. Hlavní operaci měl provést gen. Kühne od armády Falkenhaynovy; měl proniknouti se 4 pěchotními a 2 jezdeckými divisemi průsmyky Vulkánským a Szurduckým. Operaci tu měl podporovat ličený útok gen. Kraffta v Červené věži a útok Arzův u Brašova, oba ty útoky měly jen upoutat nepřitele. Podobně slabý oddíl Koschův u Ršavy, na krajním pravém křídle v Uhrách, měl také simulovat útok.

Kühnova operace se povedla. Dne 11. listopadu přejde pohoří a porazí Rumuny v bitvě u Targu-Jiu 17. listopadu a obsadí už 21. Crajovu. Dne 23. listopadu v zápětí tohoto úspěchu, hne se Mackensen a přejde Dunaj u Svištova. Kühnův vůdce kavalérie Schmettow dospěl v tom okamžiku až ke Caracalu. Téhož dne také Krafft, jemuž se ústupem Rumunů, obávajících se obklíčení, uvolnilo, projde Červenou věží a stojí severně Ramnicu Valceey. Jest tedy německé levé křídlo na Altu, pravé, Mackensen, míří na Bukurešť. Sestup Krafftův do roviny u Pitešti (29. listopadu) uvolní i rakouskou I. armádu, která dosud nemohla se dostat z pohoří u Campulungu. Kühne stál 30. listopadu ještě asi 80 km od pravého křídla Krafftova a stejně daleko od Dunajské armády, jejíž velení převezme nyní Kosch (Mackensen stal se totiž vrchním velitelem všech německých operací v Rumunsku, podřízen mu tedy i Falkenhayn). Této izolovanosti armády Kühnovy a Koschovy využijí Rumuni a napadnou velikými silami levé křídlo Dunajské armády, jež přešla Dunaj a spojení s Kühnem dosud neměla, a zatlačí je k Vedei. Její střed, který zatím překročil řeku Nejlov, byl tím odříznut. Rumuni jej počínají obchvacovat, kdyby se jim to bylo podařilo, byla Dunajská armáda u Bukurešti zničena. Situace

byla tedy krajně kritická a je na ní viděti, jak úspěchy ústředních mocností visely někdy jen na niti. Touto nití byla zde turecká divise, jež táhla v druhé řadě armády Dunajské a zadržela rumunský obchvat o 24. hodin. Příští den byla už Falkenhaynova jízda na bojišti a krise tím zažehnána. Kühne spojí se s Kraffttem a oba zatlačí Rumuny dál na východ. Dne 6. prosince padne Bukurešť.

Tím byla skončena druhá část operací proti Rumunsku. Dalším cílem kampaně bylo pak dosáhnout linie dunajského ústí — Serethu—Trotusu, t. j. nejkratší čáry obranné. Rusové, kteří tolik slibovali, dosud nezasáhli, a Rumuni nesli tedy celou tíhu boje. Plán Ludendorffův byl nyní tento: Mackensenova skupina měla postupovat na Buzau-Focšani a arcivévoda Karel na Trotus; až dosud se Karel v Görgeny vůbec nehnul! Tím ovšem všechny další útoky na rumunské vojsko musily se vytvářet jen frontálně; k obchvatovým manévřům rakouská vojska byla unavena a nadto začal se konečně jevit i ruský odpor. Nepřítel ustupoval od posice k posici; dne 12. prosince překročena Jalomnica, 15. vzata Buzau, 17. stála armáda před novým postavením nepřítelovým mezi Dunajem a Ramnicu Sarat. Dne 15. nařídí Mackensen i III. bulharské armádě postup z Dobrudže k dunajské deltě, jenž se zdaří bez vážnějších překážek. O Štědrý den stojí armáda již na Dunaji. Téhož dne střední část armád prorazí rumunskou frontu u Ramnicu Sarat, Rumuni ustoupí na Brajlu a Focšani. Dne 4. ledna teprve vezme Dunajská armáda Brajlu a 8. ledna IX. armáda Focšani. Útok Karlův, jenž beztoho neudělal žádných pokroků, byl pak zastaven.

Shrme-li strategický výsledek rumunského tažení, můžeme říci toto: Nový nepřítel, rumunská armáda, byl sice poražen, ale ne zničen. Tím se fronta ústředních mocností jen protáhla, značnou část vojsk, užitých v Rumunsku bylo třeba nadále ponechat proti nepříteli. Úspěch byl tedy spíše negativní než pozitivní; zdařilo se sice ubránit dohodovému útoku na všech frontách, ale ústřední velmoci se vítězstvím spíše zeslabily, než zesílily. Proti tomu byl úspěch hospodářský; zásoby rumunského obilí a kukuřice byly získány pro potřebu ústředních mocností. Hůře bylo s petrolejem, na nějž mocnosti stejně počítaly jako na potraviny: rumunské doly byly totiž zásluhou anglického inženýra Thompsona a při rumunském ústupu tak důkladně zničeny, že trvalo velmi dlouho, než se z nich zase mohlo těžit.

Kriticky lze Ludendorffovi vytknouti, že podstatnou část operací proti Rumunsku, t. j. postup do Multanska pohořím Görgeňským, který jediný byl by vedl ke zničení rumunské branné moci, ponechal Karlovi, jehož armáda proti Rusům zase úplně selhala, jako rakousko-uherské síly v této kampani vůbec. Také s Bulhary se přepočítal. Bulharská III. armáda nevykonala vlastně ničeho. Jen Turci bili se dobře a mají — náhodou — značnou část zásluhy za úspěch operací. Německé vedení ukázalo se opět v pohyblivé válce lepším vedení nepřátelského.

Major gen. št. Rudolf HANÁK:

Nový francouzský cvičební řád pro pěchotu.

(Règlement provisoire de manoeuvre d'infanterie du 1er Février 1920.)

(V Paříži v dubnu 1920.)

V březnu tohoto roku vydalo ministerstvo války nový předpis, „provisorní cvičební řád pro pěchotu 1. část“. Tento předpis jest jistě nejmodernější řád a proto bude naše vojenské odborníky zajímati, v jakém duchu jest psán základní předpis o výchově pěchoty. Pokusím se